

turlig fördjupning. Nedersta spetsen av bst i 36 k är tydlig för känseln. Övriga runor i namnet äro djupt huggna och tydliga. 41 r har en ovanlig form, där bst:s övre stapel saknas. Av r. 45 finns endast hst:s nedre del i behåll. Intet sk har funnits efter denna runa. Sista runan är helt borta.

Rhezeliuſ (F a 10: 1): ... auk · hulfríp · litu · rita · ſtin · þina · et ... — Dybeck: ... ukupi · auk · hulfríp · litu · riſa · ſtin · þina · at iuk ... ſi ...

Vad det förſta namnet har varit, kan tyvärr icke ſaſtſtällas. *Holmfrid(r)* är ett under vikingatiden och medeltiden mycket vanligt kvinnonamn. Om *Iogæirr* ſe Sö 234.

912. Börje kyrka.

Pl. 175.

Litteratur: B 441, L 126, D 1:156. J. Bureus, F a 6 s. 68 n:r 115 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 33, F a 1 s. 17; J. Rhezelius, F a 10: 1 n:r 154; M. Aſchaneus, F b 12; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 341; O. Celsius, Svenska runſtenar (F m 60) 1, s. 49, Acta Literaria Sveciæ 2 (1725—29), s. 324; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); R. Dybeck, Reſeberättelſe 1863 (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 6; Handlingar i ATA 1894; E. Brate, Svenska runriſtare (1925), s. 118.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (i F a 10: 1); Bureus, kopparſtick (F f 6 n:r 32); J. Leitz (och J. Hadorph), träſnitt (i Peringskiöld a. a. och B 441); Dybeck (D 1: 156).

Runſtenen ſtår infälld i ſödra bogårdsmuren, 18 m. Ö om kyrkogårdsgrinden, 19 m. NV om klockſtapeln och invid landsvägen Uppsala—Börje kyrka.

Runſtenen var känd redan av Bureus. Den fanns »I Byrie kyrkedör» (F a 6), »I Kyrkiedören» (F a 5). Rhezelius (F a 10: 1): »Byrge Sochn I Kyrkiedören». Också Aſchaneus känner till runſtenen, »ſom inj kyrkedören ligger, doch ditt förder af ſitt Rätte ſtälle ther han ſtått hade». — I *Ransakningarna* (1672) meddelas, att »Uthi Kyrkiodöhren finnes en ſtehn påſkrifwen». Peringskiöld: »Förbemålte Byrgers minningzmärke, hafwer vti Hedendomen varit vpreest på frija fältet, wid deſſ Ättebackar, och omſider i Chriſtendomen blifwit tagit ifrån ſit rätta ſtälle, och til Kyrkians grundwal inlagt». B 441 och L 126: »I kyrkodörren». — O. Celsius: »In Paroecia Börje, & limine templi». — Kyrkoinventarium (1829): »I vapenhuſet ligger ſtraxt nedanföre kyrkodörren en runſten, hwilken enligt en 1713 på kyrkans tillhörigheter ſkriven förteckning, har denna inſkrift: Sigfiruda lit ... åt Burgeir fodur ſin. Det ſynes icke oliket att denne Burgeir låtit upbygga och gifvit kyrkan ſitt namn». — Dybeck ſkriver i ſin reſeberättelſe 1863: »Ehuru jag förut innehade en ritning af runſtenen uti Börje kyrka, gjord af en runforſkare i Uppsala, ſedan ſtenen blifvit fullt åttäckt, beſlöts likväl att närmare granska honom. Ritningen, jämförd med ſjelfva ſtenriſtningen, befans då vara otillförlig, ſå till inſkrift ſom till annat, hvilket vid dennas granskning ovillkorligen bordt iakttagas». Och ſamma år i *Sverikes runurkunder*: »Sådan denne runſten finnes i *Bautil* var han fordom till någon del betäckt af kyrkans ena dörrpoſt. Han ligger nu något längre ut i vapenhuſet, men är lika litet ſom förr ſkyddad för tramp. Ett ſtycke af honom är på ſenare tid frånbrutet och förkommet». I en förteckning över fornminnena i Börje ſn (ATA) ſkriver Dybeck: »Runſtenen i kyrkans vapenhuſ (förr i kyrkdörren, B 441) är i någorlunda behåll, men bör hafva bättre plats.» — År 1894 blev runſtenen upptagen ur golvet, och då den viſade ſig vara ſå tjock, att den icke lämpligen kunde uppſtällas i vapenhuſet, biföll Riksantikvariens förſamlingens förſlag, att den ſkulle få inſättas i kyrkogårdsmuren.

Ljuſgrå granit. Höjd 2,13 m., bredd 1,12 m. På v. ſidan är ett ſtort ſtycke nedtill bortſlaget. Dybeck anmärker redan detta, och ſkadan kan ſålunda ej ha uppkommit, då ſtenen år 1894 flyttades, utan tidigare. Ytan är plan och mycket ſlät, blankſliten på grund av långvarigt

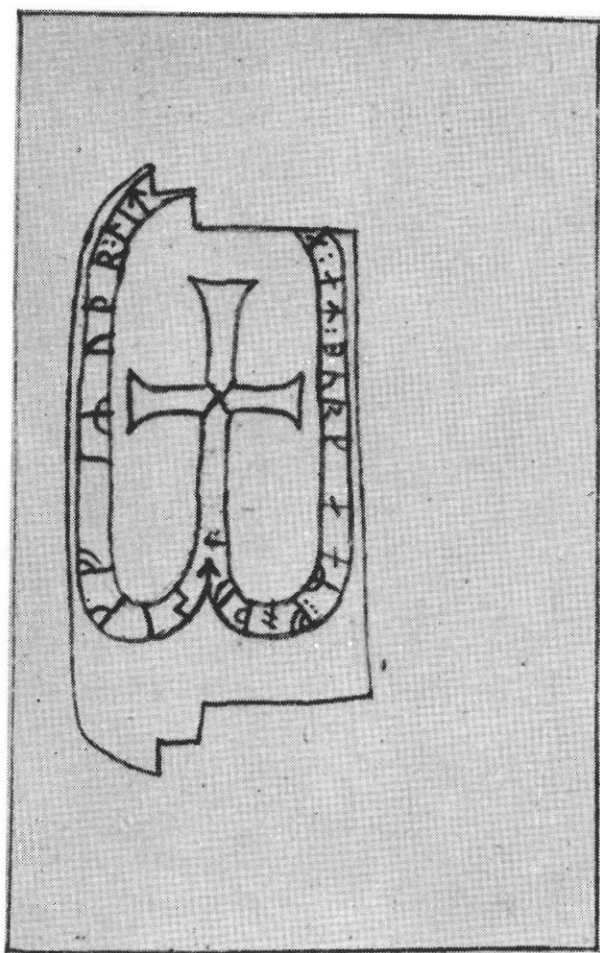

Fig. 443. U 912. Börje kyrka. Efter teckning av Rhezelius.

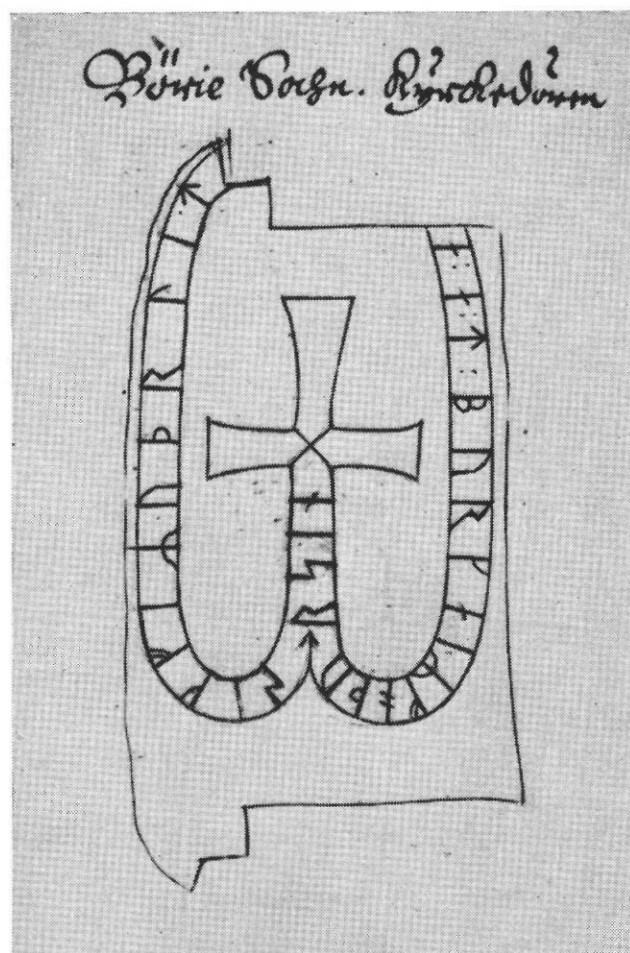

Fig. 444. U 912. Börje kyrka. Efter kopparstick av Bureus.

tramp. Ristningen har sannolikt varit tämligen djupt och framför allt jämnt huggen, med breda, rundade linjer. Endast vissa detaljer äro något svårtydda, särskilt ornamenten överst. Slingans bredd är $10\frac{1}{2}$ —14 cm.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 441):

si[kfir]upr : lit : hi : risa : at : burkair : fopur sin
 5 10 15 20 25 30 35

Sigfrøðr let her(?) ræisa at Borggæir, faður sinn.

»Sigfröd lät resa [sten] här(?) efter Borgger, sin fader.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. 1 **s** har formen ʃ . Av 6 **r** finns endast ett litet stycke kvar. Övre delen av 7—9 **upr** är borta. Bst i 13 **h** äro tydliga, men kortare än man skulle vänta. Runan är fullt säker. 14 **i** är tämligen grunt, men ingen bst har funnits. I kan icke komma i fråga. Ingen runa har funnits mellan **h** och **i**, icke heller mellan **i** och **r**. 15 **r** är absolut säkert. 16 **i** är icke stunget. 17 **s** har liknande form som 1 **s**. V. bst i 19 **a** är klar. Om en bst har funnits också på h. sidan, har den suttit längre ned; men fördjupningen där är mycket diffus och snarast naturlig. 24 **k** är icke stunget. Alla runorna i namnet 21—27 **burkair** äro fullt klara. 28 **f** är tydligt. 29 **o** är efteråt inklämt mellan 28 **f** och 30 **p**. Hst når ej upp till slinglinjen. Båda bst äro fullt säkra. Bst:s nedre del i 30 **p** är bortnött. Bst i 31 **u** har måhända aldrig nått ända ned till hst. 32 **r** har rundad överdel. Framför 32 **r** finnes ett tydligt ʃ , ansatt på korsarmen. 33—35 **sin** är tämligen tydligt, särskilt 35 **n**.

Bureus (F a 6): **sikfirupr : lit ... a : at : byrkair fopur sin**. F a 5 har 21—27 **burkair**. Rhezelius (F a 10: 1): **sikfirupr : lit ... a : at : burkaar : fopu**. — Hadorph och Leitz (B 441): **sikfirupr lit ... a : at : burkair : fopur sin**. — O. Celsius har sannolikt ingen självständig läsning. — Dybeck: **si ... - upr :**

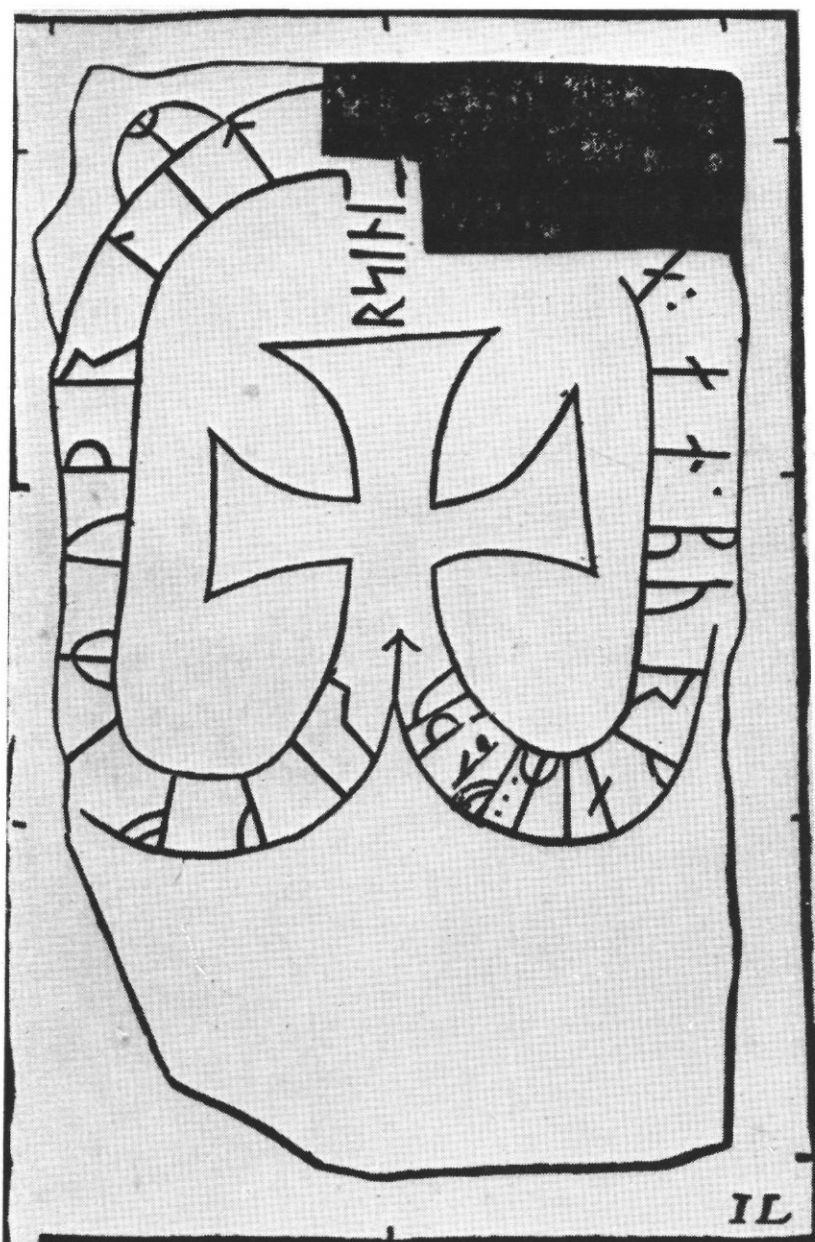

Fig. 445. U 912. Börje kyrka. Efter B 441.

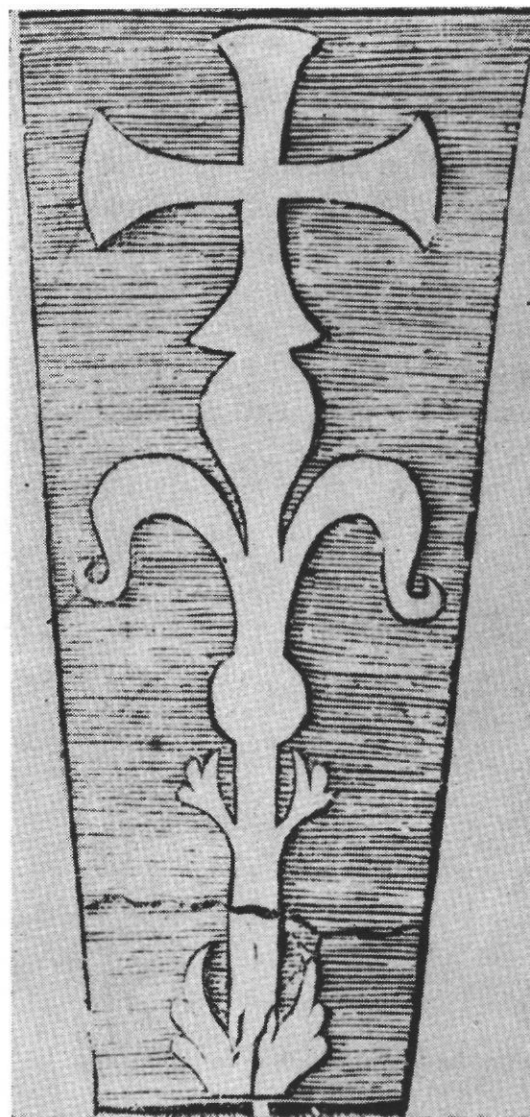

Fig. 446. Gravsten i Börje kyrka. Efter träsnitt i Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719).

lit : risa : at : burkair : fopur sin. »I stenens öfre hörn förekomma tvenne från runslingan utgående bågar (den högra något litet hörnig), hvar för sig omslutande en grenig ristning, liknande runan **m. a** i **at** har först varit ämnadt till **æ**».

Ristningen är uppenbarligen utförd av Grim skald, som har varit verksam i trakten kring Uppsala. Han har med sitt namn signerat L 215 Säby Danmarks sn, kanske också U 916. Han har en enkel, mycket karakteristisk ornamentik. Hans runor äro stora, men hans inskrifter mycket korta. Han brukar **æ** i stället för **r**: **sikfiruþr**, **risa** och inskottsvokal i konsonantgrupper: **sikfiruþr**; jfr på L 215: **kairkirip-r**, **kirimr**.

1—9 **sikfiruþr** är sålunda namnet *Sigfrøðr*; se om detta Sö 101, U 326, 617. Om namnet *Borggæirr* se U 887.

13—14 **hi** kan knappast vara annat än adverbet *her* 'här'. **r** skall suppleras från det följande 15—18 **risa**; det är gemensamt för båda orden. — Formen 28—32 **fopur** är anmärkningsvärd, men har ett avsevärt begränsat bevisvärde hos en ristare, som är så osäker i runornas bruk (jfr **ouk** U 909, L 215, **aouk** L 205).

J. Bureus har sammanställt inskriftens **burkair** med namnet på socknen Börje: »thädhan har Kyrkian namn» (F a 6). Senare skriver han också »Byrger Soken» (F a 5). Hans vän M. Aschaneus har fått del av denna namntolkning: »Lijka såsom Byrge hafver sitt Nampn af then Rune-

sten och thett Nampn ther på står, som ligger vthi Kyrkio dören, hwilchet Nampn på Runska så står **byrkair**. Samma steen är och ditt förd» (F b 12); se ovan U 617 (s. 29). Peringskiöld erinrar om att »framledne Antiquarien Bureus har ment soknens namn wara af den Byrger, hwilkens Monument finnes här vnder Kyrkiodörren inmurat». Men själv har han en annan mening om namnets ursprung; platsen är vida äldre, »bärandes sitt namn af vår Nordiske Bore eller Bure och Boreas kallader, Jättelänningarnes första Konung, som lefde vid pass 360. åhr efter floden». Ännu i kyrkoinventariet 1829 säges i samband med runstenen i kyrkdörren, att »det synes icke oliket att denne Burgeir låtit vpbygga och gifvit kyrkan sitt namn».

Börje kyrka.

I länsmannen And. Pehrsson Rox' relation (1672) om fornlämnningar i Ulleråkers hd, ingående i de s. k. *Ransakningarna*, omtalas två stenar i Börje kyrka. Den första, som låg »uthi Kyrkiodöhren», är runstenen U 912. Omedelbart därefter följer: »Fram i Choren 1 Tälgestehn sammaledes». Härmed avses uppenbarligen den sten, som i J. Peringskiölds *Monumenta Ullerakerensia* (1719), s. 340 f. finnes beskriven på följande sätt: »Fram i Choret wid Sakerstie dörren ligger en gammal Lijksten af 4 alnars längd, och smalare nedan til, vthi grof Marmor vthhuggen med en vphögd Lilliestielke vnder ett kors, vthan någon skrift, gifwandes likväl tilkänna, at någon förnäm Herre af den Slächten, blifwit fordom där vnder Christeligen begrafwen». Stenen har sedermera blivt flyttad och lagd längre ned i kyrkan, straxt innanför dörren från vapenhuset till kyrkan. Där låg den 1829 enligt det då upprättade kyrkoinventariet (ATA). År 1894 överlämnades den av församlingen till Statens Historiska Museum, i vars samlingar den nu förvaras (inv.-nr 9454). Det är en gravsten av kalksten med ett likarmat kors över en heraldisk lilja, utfört i relief, men utan inskrift. Avbildningar finnas i Peringskiöld a. a. s. 341 (se Fig. 446), KVHAAkad:s *Månadsblad*, årg. 23 (1894), s. 41, H. Hildebrand, *Sveriges medeltid*, Bd 3 (1898—1903), s. 435.

913. Brunnby, Börje sn.

Pl. 176.

Litteratur: D 1:155. J. Bureus, Fa 6 s. 68 n:r 114 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 34; R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA); UFT h. 5 (1876), s. 6; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 90; Fornminnesinventering i Börje sn 1938 (ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck (D 1:155); O. Juel foto 1914 (i O. v. Friesens samling, UUB).

Runstenen står rest i betesmark nära kanten av en åker 750 m. VNV om mangårdsbyggnaden i Brunnby. Omkr. 7 m. V om stenen finnes ett jordblandat röse. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala».

Runstenen var känd redan av Bureus, som själv har upptecknat dess inskrift. Platsen anges vara »Vidh Brunby i Byrie S.» (Fa 6), »Wid Brunby» (Fa 5). — Stenen finnes emellertid ej omnämnd i *Ransakningarna*, och den synes för lång tid framåt helt ha fallit i glömska. Den finnes icke upptagen i *Bautil* eller i Liljegrens *Runurkunder*. — Dybeck meddelar i sin reseberättelse 1863, att »gårdsegaren Erik Bergmark hade för två år sedan vid stenbrytning i Brunnby . . . stora gärde funnit i jorden, nära intill en ättehög, en stor och hel runsten, hvilken vid upptagandet bräckts i tre delar. Jag begaf mig till stället och fann honom vara dittills obekant. Aftryck togs, och Bergmark lofte att snarligen låta hopnagla stenen och resa honom. Detta har ock under sednaste höst blifvit verkställt». Och i *Sveriges runurkunder* (1863): »Runstenen fanns för ett år sedan i jorden vid kanten af en oupptagen mindre höjd i Kyrkgärdet, som ligger vester ut från gården. Nära intill honom är en ättehög. Stenen sönderföll vid upptagandet i tre stycken, men är nu hopsatt och åter rest». I en sammanställning av fornlämnningar i Börje sn samma år (ATA) skriver Dybeck: »I Kyrkgärdet vester ut från Brunnby upp-